

УДК 339.544

Міхно А.В.

*магістр факультету економіки і права
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця***ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ
ПРОДУКЦІЇ НА ОСНОВІ СТАНДАРТИЗАЦІЇ****PROSPECTS FOR GROWTH OF QUALITY OF AGRICULTURAL PRODUCTS
ON THE BASIS OF STANDARDIZATION****АНОТАЦІЯ**

Сільське господарство – одна з найважливіших галузей народного господарства, яка забезпечує населення харчовими продуктами, а промисловість – сировиною. Три чверті народного споживання складають продукти сільського господарства і промислової продукції, виробленої із сільськогосподарської сировини. У роботі розглянуто проблеми та перспективи підвищення якості сільськогосподарської продукції на основі дотримання стандартів. Досліджено досвід європейських країн щодо контролю за якістю харчової продукції. Проаналізовано чинні в Україні національні та міждержавні стандарти, що стосуються сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: стандарт, якість, сільське господарство, аграрний сектор, стандартизація.

АННОТАЦИЯ

Сельское хозяйство – одна из важнейших отраслей народного хозяйства, которая обеспечивает население продуктами, а промышленность – сырьем. Три четверти народного потребления составляют продукты сельского хозяйства и промышленной продукции, произведенной из сельскохозяйственного сырья. В работе рассмотрены проблемы и перспективы повышения качества сельскохозяйственной продукции по основе соблюдения стандартов. Исследован опыт европейских стран по контролю над качеством пищевой продукции. Проанализированы действующие в Украине национальные и межгосударственные стандарты, касающиеся сельскохозяйственной продукции.

Ключевые слова: стандарт, качество, сельское хозяйство, аграрный сектор, стандартизация.

ANNOTATION

Agriculture is one of the most important sectors of the national economy, which provides the population with food products, and industry is a raw material. Three quarters of the national consumption consist of agricultural products and industrial products produced from agricultural raw materials. The problems and perspectives of improving the quality of agricultural products based on observance of standards are considered in the paper. The experience of European countries in controlling the quality of food products is researched. The existing national and interstate standards concerning agricultural products in Ukraine are analyzed.

Keywords: standard, quality, agriculture, agrarian sector, standardization.

Постановка проблеми. Високий рівень якості вітчизняної аграрної продукції є головною умовою її виходу на світовий ринок, а також членства у Світовій організації торгівлі та інтеграції до Європейського Союзу. Дотримання українськими виробниками міжнародних вимог щодо якості продукції та управління якістю дозволить їм стати рівноправними партнерами у світовому агропродовольчому товарообігу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних аспектів та практики підвищення якості продукції висвітлені в

працях вітчизняних і зарубіжних науковців: З. Аронова, В. Гіссіна, М. Ільчука, М. Калінчика, П. Калити, М. Шаповала, У. Демінга, К. Ісікаві, Е. Кондо та інших учених.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак ще багато теоретичних і практичних завдань підвищення якості сільськогосподарської продукції залишаються невирішеними і потребують нових досліджень. Поняття якості складне і його забезпечення потребує об'єднання наукових сил, творчого потенціалу та практичного досвіду багатьох фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перед країною стоять серйозні завдання щодо створення економічних умов, які б стимулювали зростання виробництва сільськогосподарської продукції необхідної якості, різкого збільшення капіталовкладень у сільське господарство, здійснення довгострокових програм механізації, автоматизації, хімізації землеробства і тваринництва, розвитку сільськогосподарської науки, удосконалення форм управління виробництвом, заготовленням, переробленням і реалізацією сільгосппродукції. Вагоме значення у вирішенні цих проблем відіграє стандартизація.

Увесь історичний розвиток суспільства супроводжується принципами стандартизації: удосконалювалась трудова діяльність людей, створювались нові знаряддя праці та різні вироби, освоювались нові заходи та навички їх застосування, узгоджувались норми поведінки, обрядів, традицій, удосконалювались мови, одиниці виміру, системи лічення, грошові одиниці, архітектурні стилі, різні теорії і гіпотези, технології та інше [2].

Елементи стандартизації з'явилися тоді, коли ще не було поняття про цей термін. На сучасному етапі розвитку суспільства немає важливішого завдання, ніж прискорення науково-технічного прогресу, вирішення якого вимагає пошуку і введення в дію усіх резервів збільшення ефективності виробництва і поліпшення якості продукції. За цих умов роль стандартизації в системі керування технічним рівнем і якістю продукції на всіх етапах виробництва надзвичайно зростає.

Результатом стандартизації є нормативні документи в цій сфері. Вони встановлюють правила, загальні принципи чи характеристики різних видів діяльності або їх результатів. Такими нормативними документами є стандарт, кодекс

усталеної практики і технічні умови.

Стандарт – це документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, із метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі; розроблений у встановленому порядку на основі консенсусу (загальної згоди) [1].

Стандарти є тим зразком, еталоном якості, до якого повинні прагнути виробники. Водночас вони встановлюють межу якості, нижче якої продукція (роботи, послуги) вважається некондиційною, тобто нестандартною. Стандарти передбачають також диференціацію продукції за якістю: категорії, класи, сорти, відповідно до яких здійснюється матеріальне стимулювання виробників. Дотримання вимог стандартів забезпечує виробництво продукції, що відповідає кращим вітчизняним і зарубіжним зразкам, її конкурентоспроможність на світовому ринку, удосконалення номенклатури виробів, підвищення рівня уніфікації, охорону навколишнього середовища і здоров'я людини.

В Україні правові й організаційні засади стандартизації продуктів харчування (складника технічного регулювання) регламентовані Декретом Кабінету Міністрів України про стандартизацію і сертифікацію № 1315-18 від 04.07.2014 р. [7], законами України «Про стандартизацію» № 1315-18 від 05.06.2014 р. [6], «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» № 5463-17 від 20.12.2012 р. [5].

Згідно із Законом України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р.» № 2982-15 від 18.10.2005 р. державна аграрна політика спрямована на досягнення таких стратегічних цілей:

1) перетворення аграрного сектора на високоефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому й зовнішньому ринках сектор економіки держави;

2) забезпечення продовольчої безпеки держави;

3) збереження селянства – носія української ідентичності, культури і духовності нації; комплексний розвиток сільських територій та розв'язання соціальних проблем у селі [4].

Під час розроблення стандартів варто враховувати останні досягнення науки, техніки, передових технологій, щоб стандарти сприяли науково-технічному прогресу, відповідали вимогам міжнародних та європейських стандартів, що підвищуватиме рівень нормативної бази України, а у разі реалізації продукції на міжнародному чи європейському ринках зменшуватиме технічні бар'єри в торгівлі.

Тому одним із основних принципів національної політики у сфері стандартизації є впровадження у виробництво досягнень науки, техніки та вимог міжнародних стандартів. Розробники стандартів дотримуються таких вимог,

оскільки вже на стадії планування необхідно обґрунтувати доцільність розроблення нормативного документа і довести на основі те, чому його буде розроблено [8].

Значний вплив на підвищення продуктивності сільськогосподарських тварин і покращення продукції тваринного походження мають стандарти на корми, комбікорми, кормові добавки. Стандартизація кормів, білково-вітамінних добавок і преміксів, виготовлених промисловим способом, має велике значення для промислового вирощування тварин і птиці. Такі стандарти в Україні 218: ДСТУ і РСТ УРСР – 86, ГОСТ – 132, тобто частка міждержавних стандартів, які є нерідко застарілими. Великий вплив на підвищення врожайності сільськогосподарської продукції, її якості та раціональне використання мають стандарти на сільськогосподарські машини, обладнання, устаткування тощо. В Україні на таку продукцію є чинними 341 ДСТУ і РСТ УРСР та 93 ГОСТи [10].

Розроблення стандартів на сільськогосподарську продукцію є справою непростого, оскільки необхідно враховувати вплив біологічних, хімічних, ґрунтових та інших факторів. Якість сільськогосподарської продукції значно залежить від технології вирощування, якості застосування машин і обладнання, добрив, господарських приміщень, а також від якості усіх робіт щодо вирощування, збирання врожаю, зберігання, транспортування, перероблення або реалізації продукції.

А тому відповідальним технічним комітетом зі стандартизації необхідно переглянути усі застарілі стандарти на сільськогосподарську продукцію, внести нові вимоги, які б дозволяли оцінити виготовлену продукцію за важливими показниками, за технологічними властивостями з поділом на товарні сорти (класи, групи) залежно від якості, що дасть можливість не лише краще організувати використання всієї продукції, але й за правильної цінової політики стимулювати її виробництво найвищої якості.

Для постійного удосконалення нормативної бази України необхідно відслідковувати появу нових нормативних документів у ISO, IEC, CEN, CENELEC, оскільки у цих організаціях вона відчутна. Аналіз стандартизації та ознайомлення з об'єктами, які стандартизують інші міжнародні організації, дає підставу рекомендувати постійно тримати в полі зору стандарти цих організацій [9].

Наприклад, стандарти ЄЕК ООН, у яких встановлено вимоги до якості продукції, яка швидко псується, а також до умов пакування, транспортування та зберігання такої продукції [3]. Існують вузькоспеціалізовані міжнародні організації, стандарти яких також представляють інтерес для фахівців та стандартизаторів сільськогосподарської продукції.

Підняти науково-технічний рівень нормативної бази на всю сільськогосподарську про-

дукцію, звісно, справа нелегка і довготривала, оскільки вимагає:

1) систематичного відслідковування й аналізу останніх досягнень науки, техніки, передових технологій із метою вибору оптимальних, найефективніших результатів для упровадження їх у виробництво через розроблені стандарти;

2) систематичного перегляду чинних в Україні стандартів, унесення до них змін, доповнень, скасування застарілих; систематичного відслідковування появи нових нормативних документів міжнародних і регіональних організацій та національних стандартів розвинутих країн світу з метою їхнього прийняття Україною, як національних;

3) приділення особливої уваги гармонізації стандартів на методи контролю показників безпечності сільськогосподарської продукції, стандартам, у яких встановлено вимоги щодо безпеки праці та охорони довкілля для сільськогосподарського виробництва;

4) під час розроблення стандартів використання методу випереджаючої стандартизації, а ще краще – методу комплексної стандартизації, що дало б можливість підняти рівень нормативних документів у всіх галузях, причетних до виробництва сільгосппродукції.

Це сприятиме не лише підвищенню рівня нормативної бази на сільськогосподарську продукцію, але й підвищенню якості та конкурентоспроможності продукції на зовнішньому (міжнародному чи європейському) та внутрішньому ринках, а тому покращенню економіки України і добробуту населення

Висновки. Отже, задля максимального наближення вимог стандартів України до міжнародних необхідно постійно відслідковувати появу нових стандартів ISO, IEC, CEN/CENELEC та інших міжнародних організацій, що займаються стандартизацією сільськогосподарської продукції.

Аналізування об'єктів стандартизації ЄЕК-ООН, ISTA, OIV, ICID, ICC, IFOAM дає підставу рекомендувати вивчати стандарти цих організацій із метою впровадження їх в Україні, як національних.

Під час планування робіт зі стандартизації сільськогосподарської продукції потрібно надавати пріоритетність розробленню національних стандартів, гармонізованих із міжнародними та європейськими на заміну застарілих, неактуальних міждержавних (ДСТУ).

Розроблювати нові нормативні документи України, які мають базуватися на найновітніших, найефективніших досягненнях науки, техніки, передових технологій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Адлер Ю. Мотивация в системах качества. Стандарты и качество. 2002, № 5. С. 15–18.
2. Гуменюк Г. Стандарти Міжнародної федерації руху за органічне сільське господарство: основні принципи та характеристики. Стандартизація, сертифікація, якість. № 1. 2012. С. 19–22.
3. Перелік нормативних документів Європейської економічної комісії ООН. URL: www.enecce.org/trade/agr/info/accept/htm.
4. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-15. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2982-15>.
5. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності: Закон України від 20.12.2012 р. № 5463-17. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3164-15>.
6. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 р. № 1315-18. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.
7. Про стандартизацію і сертифікацію : Декрет Кабінету Міністрів України від 04.07.2014 р. № 1315-18. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/46-93>.
8. Прядко О. Аграрный сектор Украины использует менее половины заложенного в него экономического потенциала. URL: <http://www.apk-inform.com/ru/exclusive/opinion/110807#.VHxKaNKsVBk>.
9. Україна запроваджує модель ЄС у контролі за безпечністю та якістю харчової продукції. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=244842738.
10. Ульянченко Ю. Державне регулювання стандартизації та сертифікації продукції аграрного сектора економіки України. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2013-2/doc/3/01.pdf>.